

MAZIE UN VIDĒJIE UZŅĒMUMI

99 % no visiem ES uzņēmumiem ir mikrouzņēmumi un mazie un vidējie uzņēmumi (MVU). Dažādu pieņemto rīcības programmu mērķis ir ar pētniecības un inovācijas palīdzību palielināt MVU konkurētspēju un nodrošināt labāku piekļuvi finansējumam. Stratēģijās, kuru mērķis ir nodrošināt labākus apstākļus MVU, ņemta vērā arī oglekļneitralitāte un digitālā pārkārtošanās. Arī nesenie ģeopolitiskie notikumi ir veicinājuši jaunu domāšanu par ekonomikas atveseļošanu, rekonstrukciju un MVU noturības veidošanu.

JURIDISKAIS PAMATS

MVU darbojas galvenokārt valstu līmenī, jo ES ir relatīvi maz šādu uzņēmumu, kas iesaistījušies pārrobežu darījumos. Tomēr MVU ietekmē ES normatīvie dokumenti dažādās jomās, piemēram, nodokļu jomā ([Līguma par Eiropas Savienības darbību](#) (LESD) 110.–113. pants), konkurences jomā (LESD 101.–109. pants) un uzņēmējdarbības tiesībās (tiesības veikt uzņēmējdarbību – LESD 49.–54. pants). Komisijas MVU definīcija ir sniegta [leteikumā 2003/361/EK](#).

MĒRĶI

MVU nodarbina aptuveni 100 miljonus cilvēku, un tie ir būtisks uzņēmējdarbības gara un inovāciju avots, kam ir izšķiroša nozīme ES uzņēmumu konkurētspējas nodrošināšanā. Eiropas Savienības MVU politikas mērķis ir nodrošināt, lai Savienības īstenotie politikas virzieni un darbības būtu mazajiem uzņēmumiem draudzīgi un Eiropa kļūtu pievilcīgāka uzņēmumu dibināšanai un uzņēmējdarbības veikšanai.

SASNIEGUMI

A. Mazās uzņēmējdarbības akts (MUA)

Ar visaptverošu iniciatīvu MVU jomā Komisija nāca klajā 2008. gada jūnijā, publicējot [paziņojumu par Mazās uzņēmējdarbības aktu](#) (MUA). Tā mērķis bija izveidot jaunu politikas satvaru, kurā tiktu apvienoti pastāvošie instrumenti un kura pamatā būtu Eiropas Mazo uzņēmumu harta un mūsdienīga MVU politika izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai. Tajā netika rosināta pilnvērtīga Kopienas pieeja, drīzāk dalībvalstīm piedāvājot politiskas partnerības risinājumu.

1. Lietpratīgs regulējums

Komisija par svarīgu MUA jomas prioritāti ir noteikusi birokrātijas samazināšanu. Mazajiem uzņēmumiem īpaši noderīgi bija grozījumi [Direktīvā par maksājumu](#)

[kavējumiem](#) (prasība valsts iestādēm veikt maksājumus 30 dienu laikā, kas MVU ir kā drošības garantija) un [Direktīvā par e-rēķiniem](#) (pielīdzinot e-rēķinus drukātā veidā sagatavotiem rēķiniem). Turklāt ES publisko iepirkumu politikas modernizācija nozīmēja, ka MVU, piedaloties publiskā iepirkuma procedūrā, saskarās ar mazāku administratīvo slogu un tiem bija labākas iespējas iesniegt kopēju piedāvājumu. Šāda pati pieeja tika rasta arī MVU finanšu pārskatu sniegšanas prasību vienkāršošanā un administratīvā sloga mazināšanā, modernizējot gan ES publisko iepirkumu procesu, gan Grāmatvedības direktīvu (tagad [Direktīva 2013/34/ES](#)).

2021. gada 29. aprīļa paziņojumā "[Labāks regulējums: apvienojam spēkus, lai izstrādātu labākus tiesību aktus](#)" Komisija politikas veidošanā ES līmenī ieviesa pieeju "viens pieņemts – viens atcelts", politikas veidotāju uzmanību vairāk pievēršot tiesību aktu piemērošanas sekām un izmaksām, jo īpaši MVU. Šīs pieejas mērķis bija kompensēt jauno administratīvo slogu, kas izriet no Komisijas tiesību aktu priekšlikumiem, samazinot līdzvērtīgu esošā sloga apjomu.

2. Finansējuma pieejamība

Finanšu tirgi bieži nav spējuši nodrošināt MVU nepieciešamo finansējumu. Zināms progress tika panākts, uzlabojot finansējuma un kredītu pieejamību MVU aizdevumu, garantiju un riska kapitāla veidā. Eiropas finanšu iestādes – Eiropas Investīciju banka (EIB) un Eiropas Investīciju fonds (EIF) – ir paplašinājušas savu darbību attiecībā uz MVU.

2011. gada novembrī Komisija ierosināja [rīcības plānu, lai uzlabotu MVU piekļuvi finansējumam](#). Cita starpā rīcības plānā bija iekļautas politikas iniciatīvas ar mērķi atvieglot MVU piekļuvi riska kapitāla tirgiem.

3. MVU vienotajā tirgū

MUA un Komisijas paziņojumā "[Ceļā uz aktu par vienoto tirgu – Par augsti konkurētspējīgu tirgus sociālo ekonomiku](#)", kā arī "[II vienotā tirgus aktā](#)" tika uzsvērtā vajadzība pastāvīgi uzlabot pamatnosacījumus uzņēmumu darbībai vienotajā tirgū. Jau ieviestas vai arī tiek plānotas dažādas iniciatīvas un pasākumi MVU dibināšanas un darbības sekmēšanai iekšējā tirgū. Daudzās jomās MVU ir piešķirtas izņēmuma tiesības, piemēram, attiecībā uz konkurences noteikumiem, nodokļu piemērošanu un uzņēmējdarbības tiesībām.

4. Konkurences politika

ES valsts atbalsta politika jau ilgu laiku ir bijusi labvēlīga MVU, izprotot īpašās grūtības, ar kurām tie saskaras. 2014. gadā Komisija pieņēma pārskatītu Vispārējā grupu atbrīvojuma regulu valsts atbalstam ([Regula \(ES\) Nr. 651/2014](#)). Viens no valsts atbalsta modernizācijas komponentiem ir lielāka rīcības brīvība, kas dota dalībvalstīm attiecībā uz valsts atbalsta piešķiršanu MVU bez iepriekšējas paziņošanas Komisijai un Komisijas apstiprinājuma saņemšanas, ar nosacījumu, ka ir izpildīti konkrēti nosacījumi. Pamatojoties uz šo regulu, MVU ir varējuši saņemt valsts atbalstu līdz pat 7,5 miljoniem EUR apmērā.

B. ES tīkli MVU atbalstam

MVU atbalstam veidotu tīklu piemēri, pirmkārt, ir vispārēji MVU atbalsta pakalpojumi ES, piemēram, "Eiropas Biznesa atbalsta tīkls", iekšējā tirgus problēmu risināšanas

tīkls (SOLVIT), “Tava Eiropa – uzņēmējdarbība”, “MVU un vide”, kā arī “Ķīmisko vielu regulējums: REACH palīdzības valsts dienesti”. Otrkārt, atbalstu inovācijām un pētniecībai sniedz “Eiropas Palīdzības dienests intelektuālā īpašuma tiesību jautājumos”, “MVU Techweb”, “Ķīnas IIT palīdzības dienests MVU”, “Eiropas uzņēmējdarbības un inovāciju centru (UIC) tīkls (EBN)”, “Eiropas darbavietu inovācijas tīkls” un “Gate2Growth”.

C. MVU un pētniecība

Pētniecībai un jauninājumiem ir izšķiroša nozīme, lai ES MVU gūtu ilgtermiņīgus panākumus un spētu augt. 2014.–2020. gada laikposmam paredzētās Pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” mērķis ir izveidot labāku un vispusīgāku atbalsta vidi MVU pētniecības un jauninājumu darbībām. Līdztekus šai pieejai MVU līdzdalība tika veicināta ar jaunu konkrēti MVU paredzētu instrumentu, kura mērķis bija nodrošināt trūkstošo finansējumu darbības uzsākšanai un MVU veiktai augsta riska pētniecībai un jauninājumiem.

Turklāt MVU konkurētspējas uzlabošana bija viens no kohēzijas politikas 11 tematiskajiem mērķiem 2014.–2020. gadam. Papildu investīcijas MVU tika veiktas arī saskaņā ar citiem tematiskajiem mērķiem, jo īpaši pētniecība un inovācija, ekonomika ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

ES pētniecības un inovācijas finansēšanas programmā “[Apvārsnis Eiropa](#)”, kas darbojas līdz 2027. gadam, ir iekļauts jauns elements, kura nebija tās priekšgājējai – Eiropas Inovācijas padome, kuras budžets ir 10,1 miljards EUR, lai atbalstītu revolucionāras inovācijas visā dzīves ciklā no agrīna pētniecības posma līdz jaunuzņēmumu un MVU finansēšanai un paplašināšanai.

D. Uzņēmumu un MVU konkurētspējas programma (COSME)

2013. gada decembrī tika pieņemta [Regula \(ES\) Nr. 1287/2013](#), ar ko izveido Uzņēmumu un mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspējas programmu (COSME) (2014.–2020. gads). COSME budžets laika posmā no 2014. līdz 2020. gadam bija 2,3 miljardi EUR, un šai programmai bija šādi vispārējie mērķi:

- uzlabot finansējuma pieejamību MVU kapitāla un aizņēmumu veidā: kapitāla mehānisms izaugsmes posma ieguldījumiem un aizdevuma mehānisms, kas nodrošināja MVU tiešus vai citus mehānismus riska dalīšanai ar finanšu starpniekiem, lai segtu aizdevumus; finanšu instrumentiem COSME budžetā bija paredzēti 1,3 miljardi EUR;
- uzlabot piekļuvi tirgum gan Savienībā, gan pasaulē: Eiropas Biznesa atbalsta tīkls sniedza uz izaugsmi orientētus uzņēmējdarbības atbalsta pakalpojumus ar mērķi veicināt uzņēmumu paplašināšanos;
- veicināt uzņēmējdarbību: to skaitā uzņēmējdarbības prasmju un attieksmju attīstīšana, jo īpaši jauniem uzņēmējiem, jauniešiem un sievietēm.

E. Jaunākās iniciatīvas

Komisijas 2020. gada marta paziņojumos “[Jauna Eiropas industriālā stratēģija](#)” un “[MVU stratēģija ilgtermiņīgai un digitālai Eiropai](#)” iekļauti priekšlikumi ar mērķi palīdzēt

MVU strādāt, izvērst darbību un paplašināties. Parlamenta reakcija uz to, kā Covid-19 pandēmija skārusi rūpniecības piegādes ķēdes un MVU, apkopota 2020. gada aprīlī pieņemtajā [rezolūcijā 2020/2616\(RSP\)](#) par koordinētu ES rīcību ekonomikas atveseļošanas pasākumu atbalstam. 2020. gada novembrī EP deputāti pieņēma [rezolūciju 2020/2076\(INI\)](#), kurā aicināja Eiropas Komisiju iesniegt jaunu industriālo stratēģiju.

Kā uzsvērts MVU stratēģijā, mazajiem uzņēmumiem ir krietni grūtāk iegūt finansējumu. 2022. gada decembrī Komisija publicēja [priekšlikumu](#), ar ko groza Direktīvu 2014/65/ES, lai Savienības publiskos kapitāla tirgus padarītu pievilcīgākus uzņēmumiem un atvieglotu MVU piekļuvi kapitālam.

Nemot vērā inflācijas spēcīgo negatīvo ietekmi un nenoteiktību, ko izraisījis straujais enerģijas un izejvielu izmaksu pieaugums, Komisija 2023. gada septembrī pieņēma [paziņojumu](#) par MVU paredzētu atvieglojumu paketi. Tajā ir iekļauti priekšlikumi regulai par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos ([COM\(2023\)0533](#)) un direktīvai, ar ko izveido galvenā biroja nodokļu sistēmu mikrouzņēmumiem un MVU ([COM\(2023\)0528](#)). Tajā arī sīki izklāstīts pasākumu kopums ar mērķi uzlabot piekļuvi finansējumam un kvalificētiem darbiniekiem un atbalstīt MVU visā to uzņēmējdarbības ciklā.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Jau 1983. gadā Parlaments izsludināja “Mazo un vidējo uzņēmumu un amatniecības gadu” un ierosināja vairākas iniciatīvas šo uzņēmumu attīstības veicināšanai. Kopš tā laika Parlaments ir konsekventi apliecinājis savu apņemšanos sekmēt Eiropas MVU attīstību. Piemēram,

- 2010. gada jūnijā Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par Kopienas inovāciju politiku mainīgā pasaulē. Tas aicināja attīstīt MVU finansēšanas instrumentus, piemēram, mikrokredītus, riska kapitālu cilvēkiem, kuri vēlas veikt investīcijas novatoriskos uzņēmumos, un tādu uzņēmējdarbības mecenātu darbību, kuri sponsorē uzņēmējdarbības projektus, ko izstrādājuši gados jauni pētnieki. Parlaments arī aicināja dalībvalstis un Komisiju radīt nodokļu, finanšu, uzņēmējdarbības un administratīvos stimulus investīciju veikšanai.
- 2011. gada maijā Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par Mazās uzņēmējdarbības akta pārskatīšanu. Parlaments uzsvēra bažas par to, ka MVU tests nav ticis pienācīgi un konsekventi piemērots visos jaunajos normatīvajos priekšlikumos, jo īpaši valstu līmenī. Turklāt Parlaments brīdināja dalībvalstis atturēties no pārmērīgas reglamentēšanas, kas pārsniedz ES tiesību aktu prasības, transponējot direktīvas valstu tiesību aktos.
- 2012. gada oktobrī Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU): konkurētspēja un uzņēmējdarbības iespējas. Tajā tika uzsvērtas vairākas jomas, tostarp administratīvo šķēršļu samazināšana, atbalsts darbvietu un jaunu uzņēmumu izveidei, kā arī piekļuve informācijai un finansējumam.

- 2014. gada janvārī Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par Eiropas rūpniecības stiprināšanu konkurētspējas un ilgtspējības veicināšanai, kurā tika uzsvērti MVU nozīme ES ekonomikā un pausts aicinājums sniegt konkrētu palīdzību un atbalstu MVU.
- 2016. gada septembrī Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par finansējuma pieejamību maziem un vidējiem uzņēmumiem un mazo un vidējo uzņēmumu finansējuma dažādības palielināšanu kapitāla tirgu savienībā.
- 2017. gada jūlijā Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par vērienīgas ES rūpniecības stratēģijas veidošanu kā stratēģisku prioritāti izaugsmei, nodarbinātībai un inovācijai Eiropā.
- 2019. gada februārī Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par visaptverošu Eiropas rūpniecības politiku attiecībā uz mākslīgo intelektu un robotiku.
- 2020. gada aprīlī Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par koordinētu ES rīcību Covid-19 pandēmijas un tās seku apkarošanai.
- 2020. gada novembrī Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par jaunu Eiropas industriālo stratēģiju, aicinot izstrādāt rūpniecības stratēģiju, kas aptvertu visas industriālās ekosistēmas, tostarp MVU.
- 2022. gada jūlija [rezolūcijā](#) “Par labāku likumdošanas procesu: kopīgi centieni nolūkā izstrādāt labākus tiesību aktus” Parlaments aicināja Komisiju publiskot aprēķinus attiecībā uz principu “viens pieņemts – viens atcelts”. Tajā turklāt uzsvērts, ka, piemērojot pieeju “viens pieņemts, viens atcelts”, būtu jāņem vērā visas atbilstības nodrošināšanas izmaksas – gan administratīvās, gan pielāgošanas izmaksas, un norādīts, ka ir jānodrošina, lai dalībvalstis, kā arī vietējās un reģionālās pašvaldības patiešām piemērotu šo pieeju.
- Parlaments 2022. gada 15. septembrī rīkoja debates par [MVU stāvokli Savienībā](#).
- Parlaments 2023. gada jūlija [rezolūcijā](#) par Savienības MVU stāvokli aicināja Komisiju veikt vispārēju novērtējumu par ES tiesību aktu kumulatīvo ietekmi uz MVU Eiropas Savienībā un vajadzības gadījumā ierosināt vienkāršošanu. Tajā arī aicināja steidzami pieņemt pārskatīto Maksājumu kavējumu direktīvu un izvērtēt iespējamu valsts atbalsta noteikumu pārskatīšanu, lai novērtētu, kā tiek aizsargātas MVU intereses. Komisiju tika aicināta pastiprināt centienus kapitāla tirgu savienības (KTS) izveidē un piesaistīt finansējumu Eiropas izaugsmei.

Plašāka informācija par šo tematu atrodama [Ekonomikas un monetārās komitejas](#) un [Rūpniecības, pētniecības un enerģētikas komitejas](#) tīmekļa vietnēs.

Corinne Cordina
10/2023

